

ADHD och barn

Bakgrund, Diagnostik, Prevalens och Behandling

Föreläsning för Mellansvensk Läkemedelsforum, Örebro 2026

Anne-Katrin Kantzer, Med. Dr., medicinskt sakkunnig
hos Socialstyrelsen

1. Bakgrund ADHD

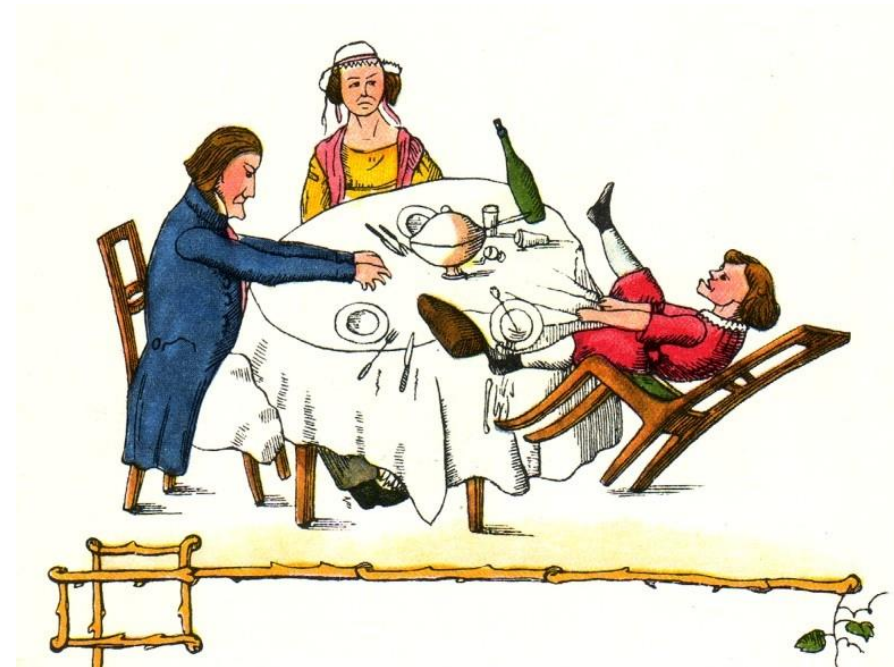
ADHD är inget nytt tillstånd!

1775: Melchior Adam Weikard, tysk läkare, beskriver ADHD liknande symtom i en lärobok

1798: Alexander Crichton på the Royal College of Physicians (United Kingdom) beskriver liknande symtom, även han i en lärobok

1940er: ADHD-liknande symptom hos barn beskrivs som "minimal brain dysfunction"

1970er : Diagnostiskriterier för ADHD utvecklas baserat på forskning som visar att diagnosen kan förutsäga svar på behandling, kliniskt förlopp och hereditet för tillståndet

ADHD

Kategori

frisk

sjuk

versus

Dimension

frisk

sjuk

ADHD

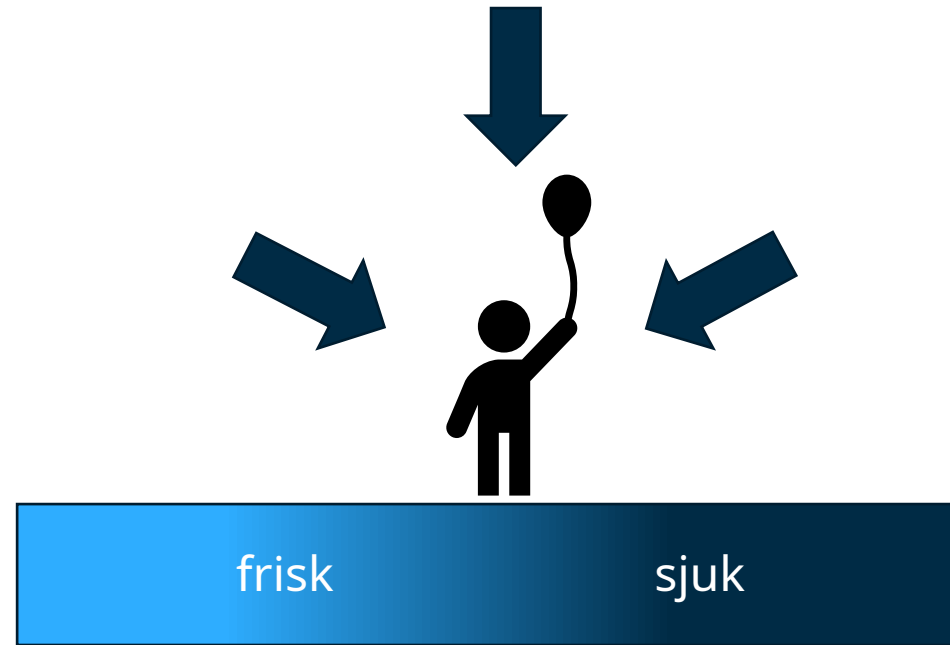
Orsaksfaktor:

Multifaktoriell etiologi

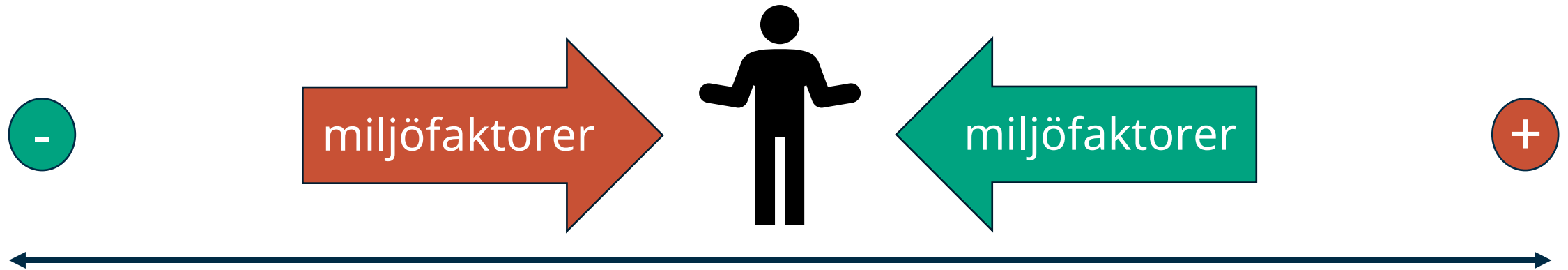
Hereditet!

Pre- och perinatale faktorer: riskfaktorer som rökning hos mor, farmaka, droger, stress under graviditeten

Psykosociala riskfaktorer: låg inkomst- och låg utbildningsnivå, psykisk ohälsa hos föräldrar

Psykiska symtom är **kontextavhängiga**

Skala på psykiska symtom, till exempel koncentrationsförmåga

t.ex. A. Caspi, *et al.* Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children, *Science*, 297 (5582) (2002), pp. 851-854;
Musci RJ, Augustinavicius JL, Volk H. Gene-Environment Interactions in Psychiatry: Recent Evidence and Clinical Implications.
Curr Psychiatry Rep. 2019 Aug 13;21(9):81

ADHD, arv och miljö:

- **Skola:** ca 15 procent av eleverna som avslutar årskurs 9 utan gymnasiebehörighet.¹
- **Skärmanvändande:** ADHD symtom ↔ spel med snabba impulser ^{2,3}
- **Sömnbrist:** Cirka 60 % av alla tonåringar använder mobilen minst en natt i veckan⁴. Sömn är av essentiell betydelse för den psykiska hälsan.
- **Socioekonomisk stress och negativa händelser i barndomen**⁵

¹[Ur regeringens direktiv: En tydligare kunskapsinriktning i läroplanerna, dir. 2023:173 \(pdf 131 kB\)](#)

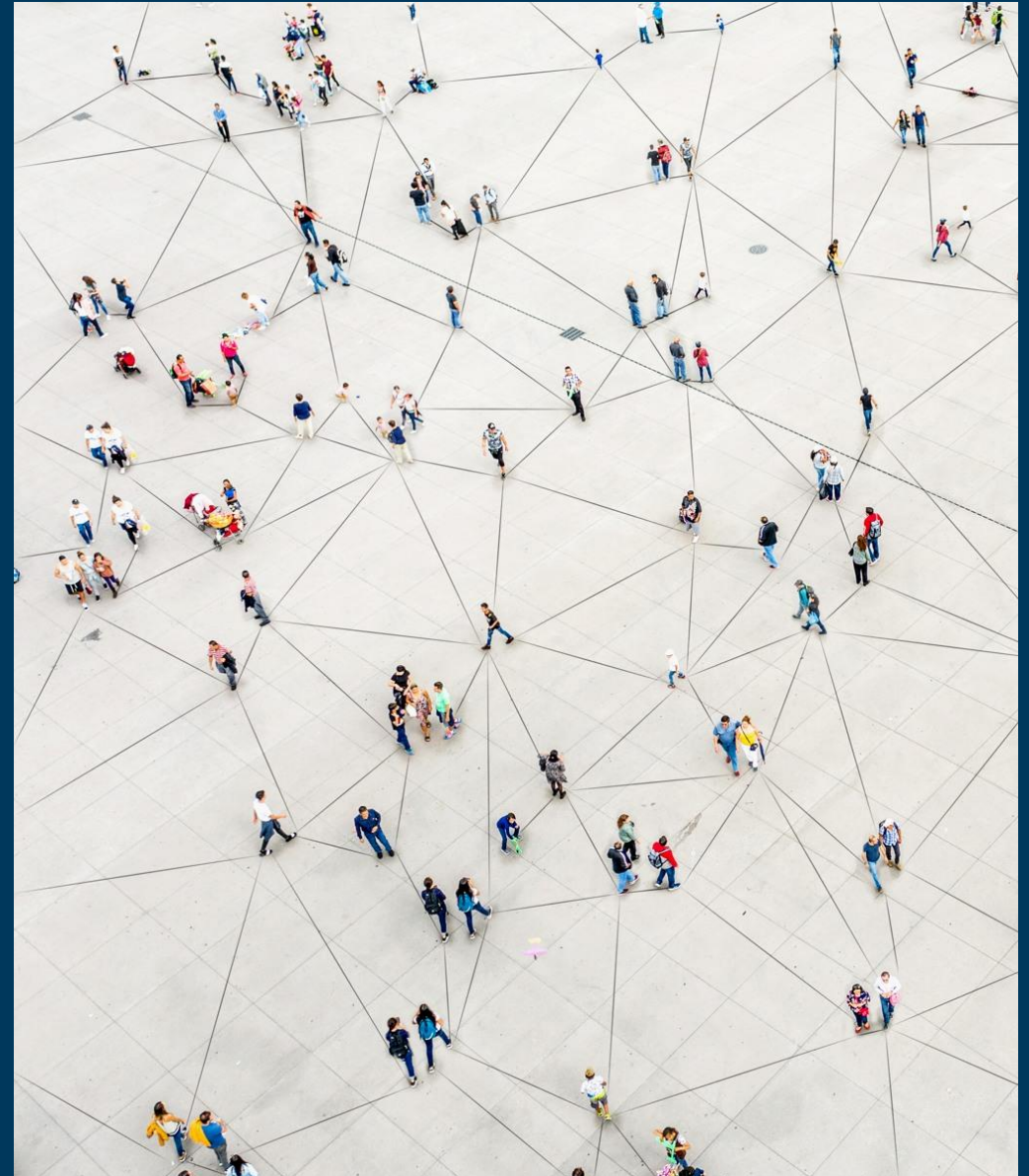
² Ra CK et al: Association of Digital Media Use With Subsequent Symptoms of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder Among Adolescents. JAMA. 2018 Jul 17;320(3):255-263,

³ Paulich KN et al: Screen time and early adolescent mental health, academic, and social outcomes in 9- and 10- years old children: Utilizing the Adolescent Brain Cognitive Development SM (ABCD) Study. PLoS One. 2021 Sep 8;16

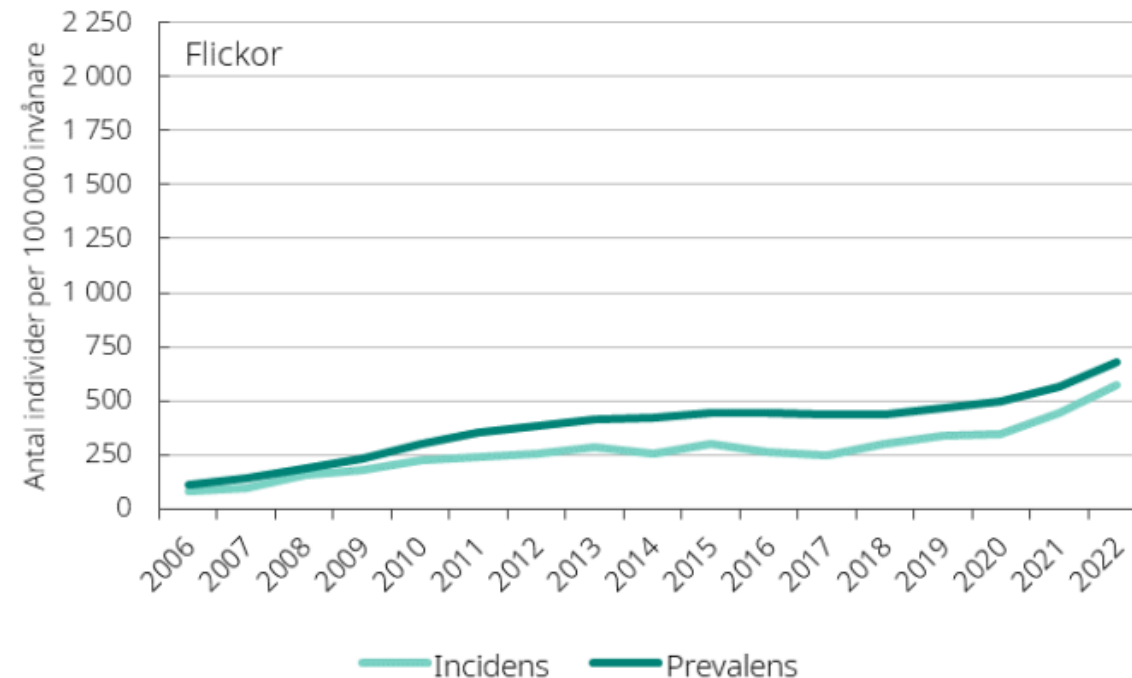
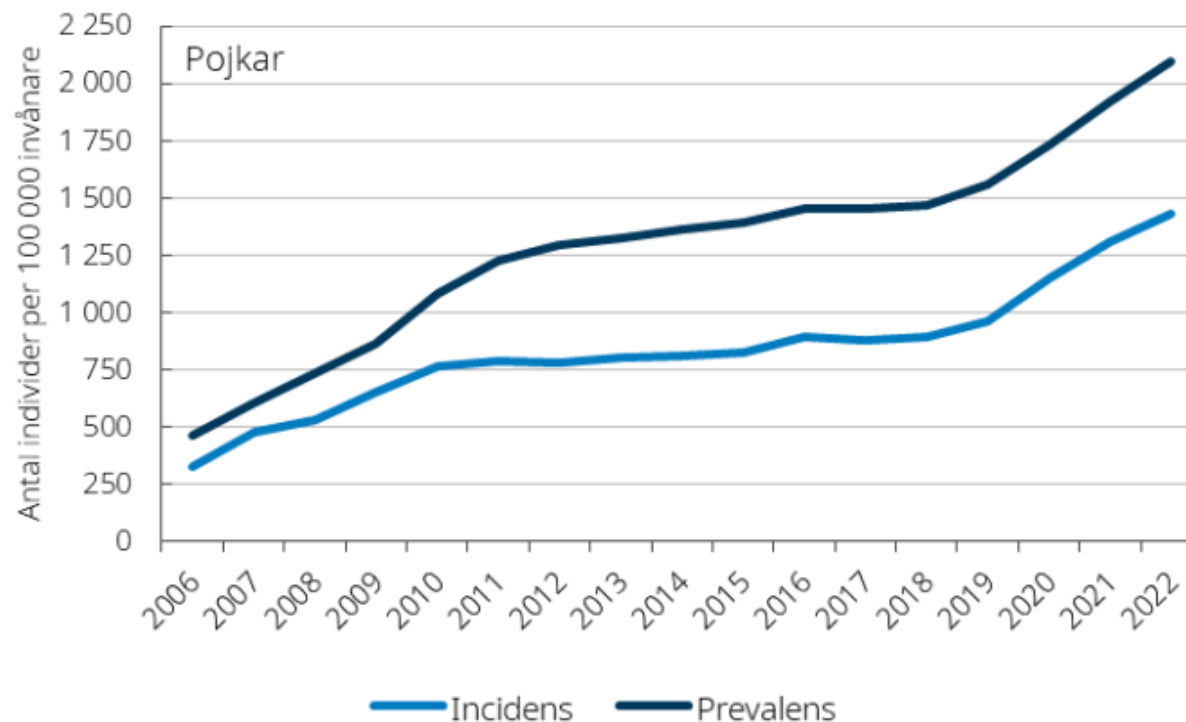
⁴https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar-och-medier/ungar--medier-2023_anpassad.pdf

⁵Musci RJ, Augustinavicius JL, Volk H. Gene-Environment Interactions in Psychiatry: Recent Evidence and Clinical Implications. Curr Psychiatry Rep. 2019 Aug 13;21(9):81

2. Prevalens

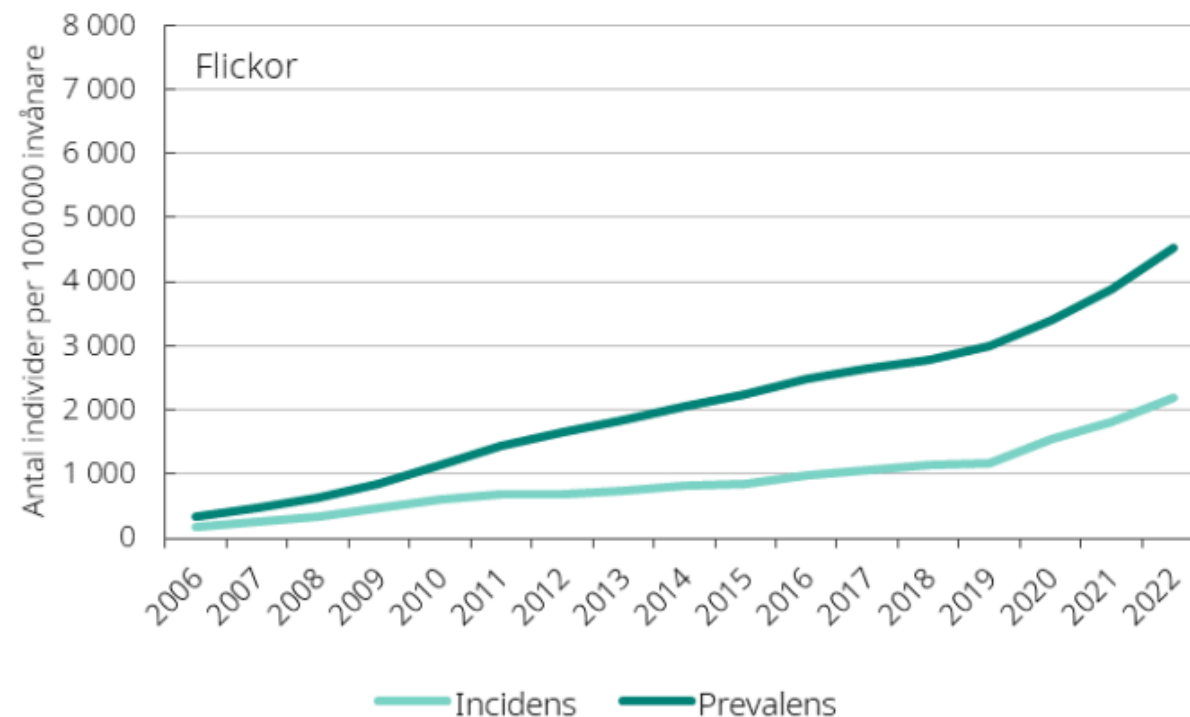
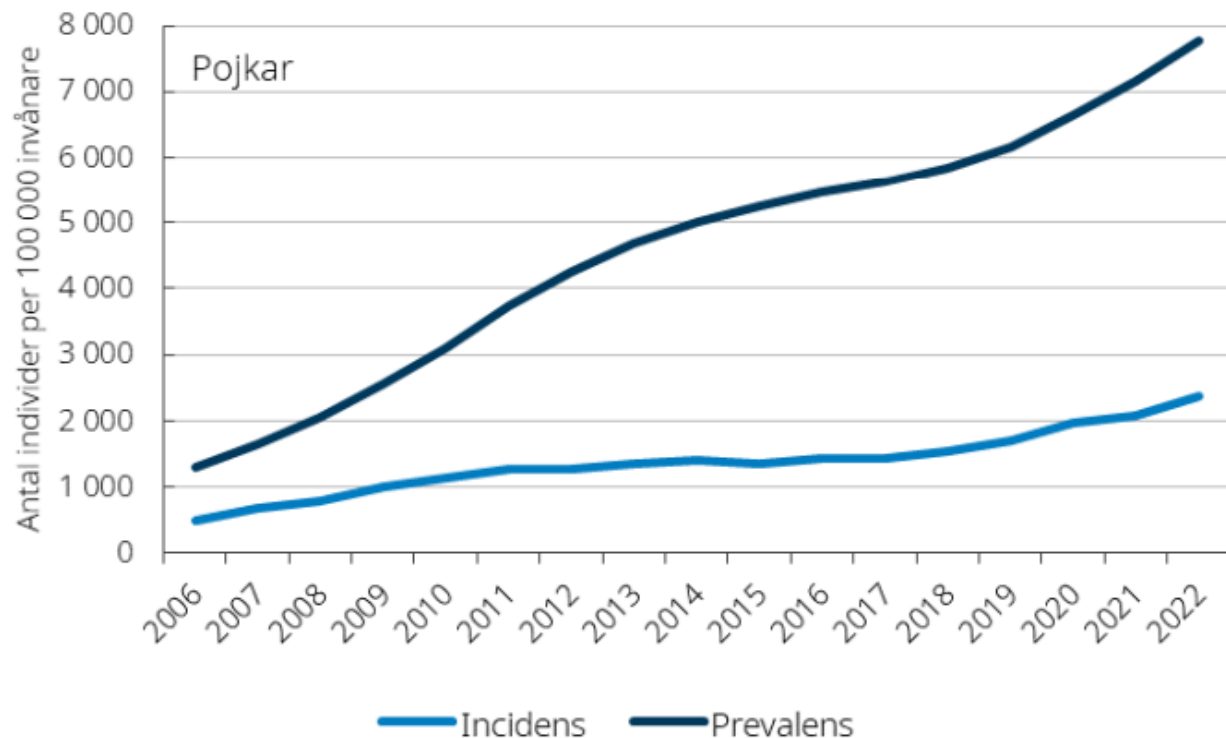

Läkemedelsuttag gällande ADHD läkemedel bland yngre barn 5-9 år

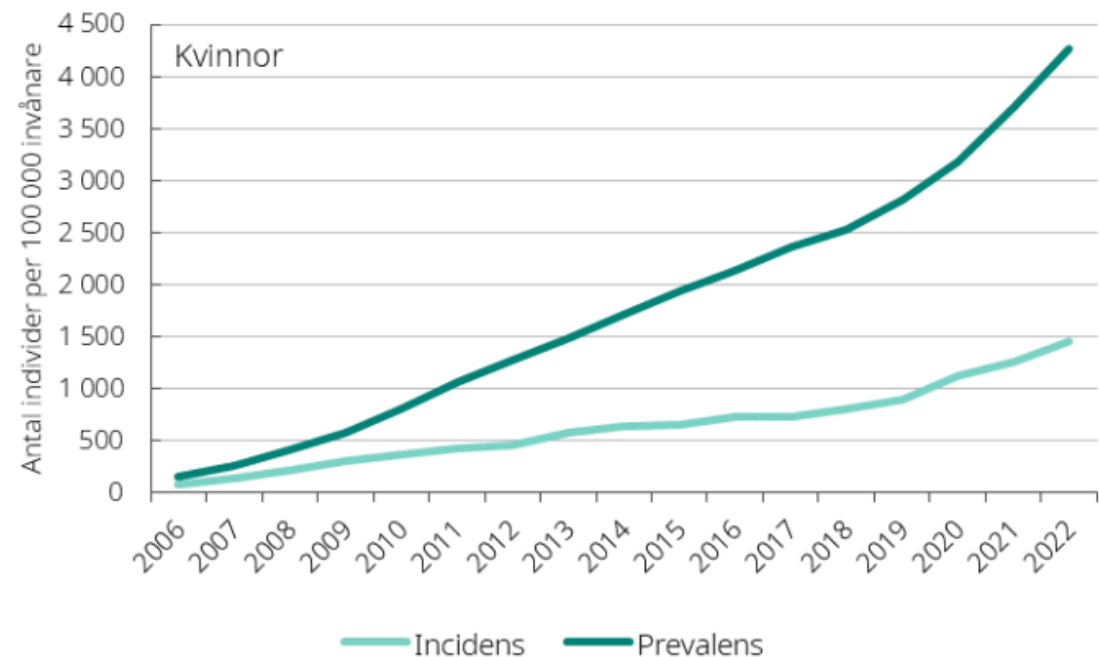
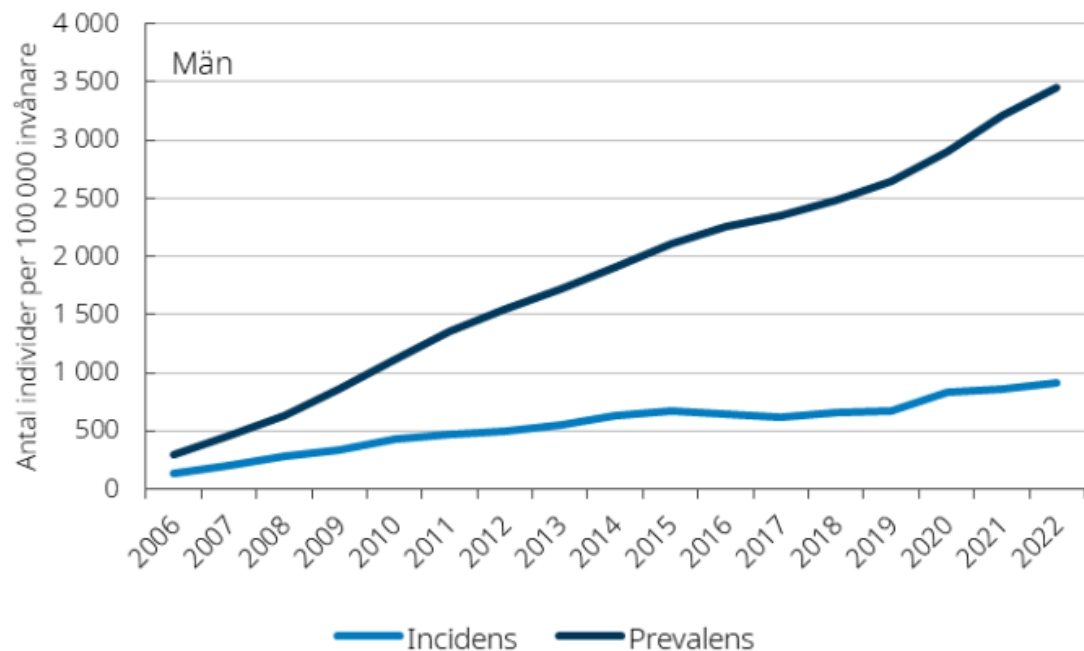
Diagnostik och läkemedelsbehandling vid ADHD. Artikelnummer:
2023-11-8862 Publicerad: www.socialstyrelsen.se, november 2023

Läkemedelsuttag gällande ADHD läkemedel bland skolbarn 10-17 år

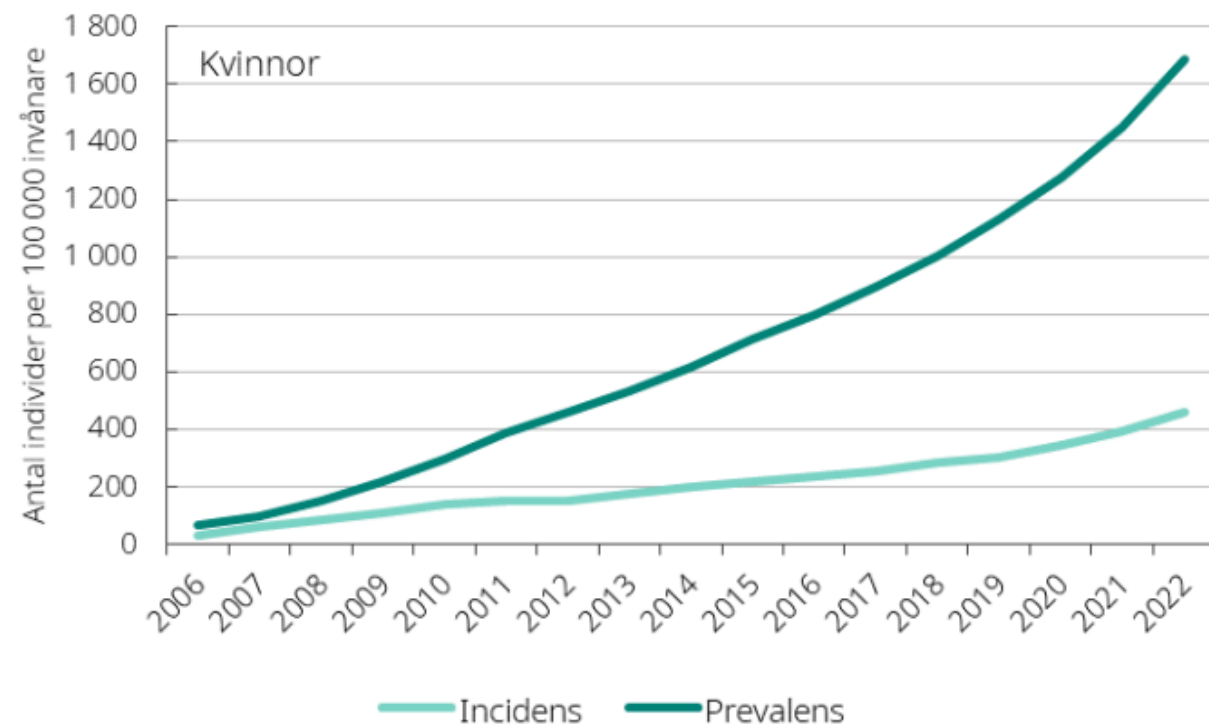
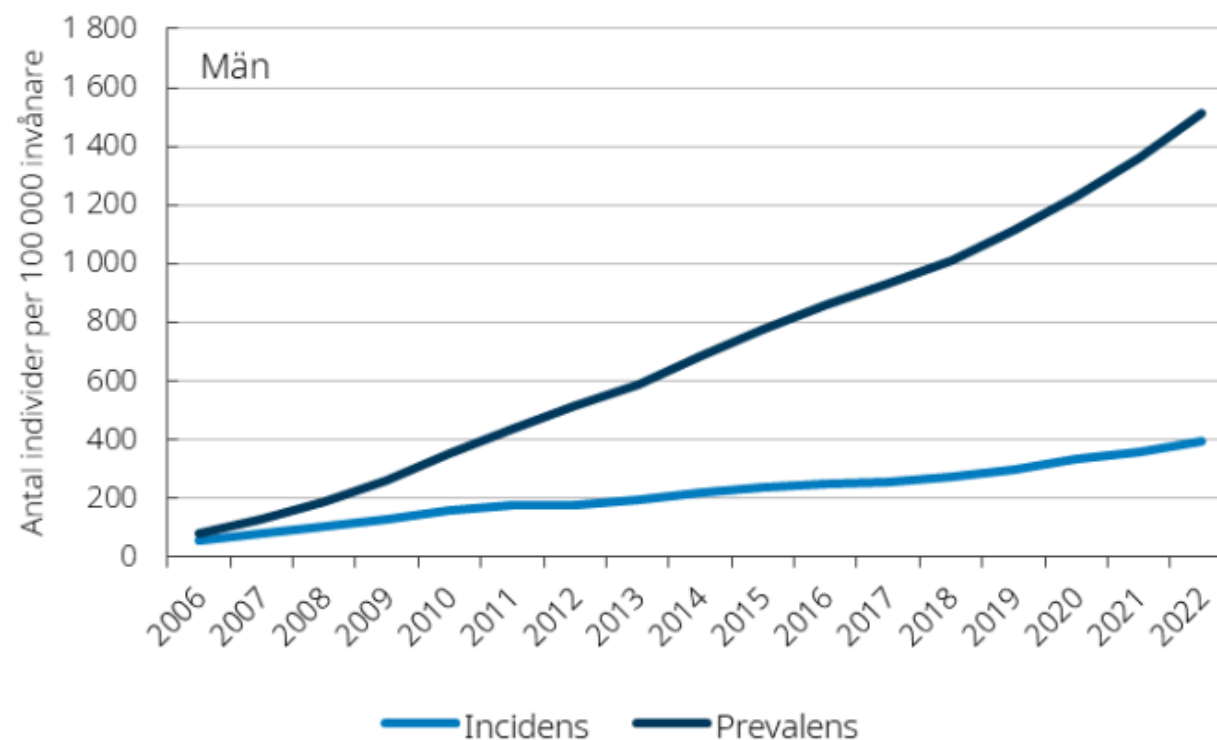
Diagnostik och läkemedelsbehandling vid ADHD. Artikelnummer:
2023-11-8862 Publicerad: www.socialstyrelsen.se, november 2023

Läkemedelsuttag gällande ADHD läkemedel unga vuxna 18-24 år

Diagnostik och läkemedelsbehandling vid ADHD. Artikelnummer:
2023-11-8862 Publicerad: www.socialstyrelsen.se, november 2023

Läkemedelsuttag gällande ADHD läkemedel bland vuxna 25-64 år

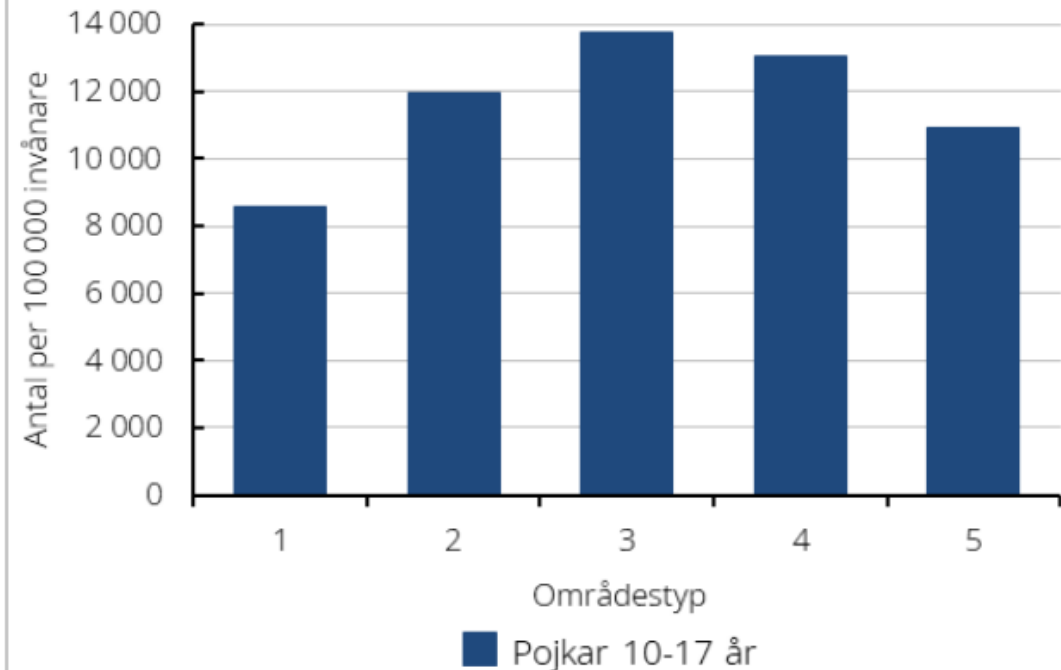
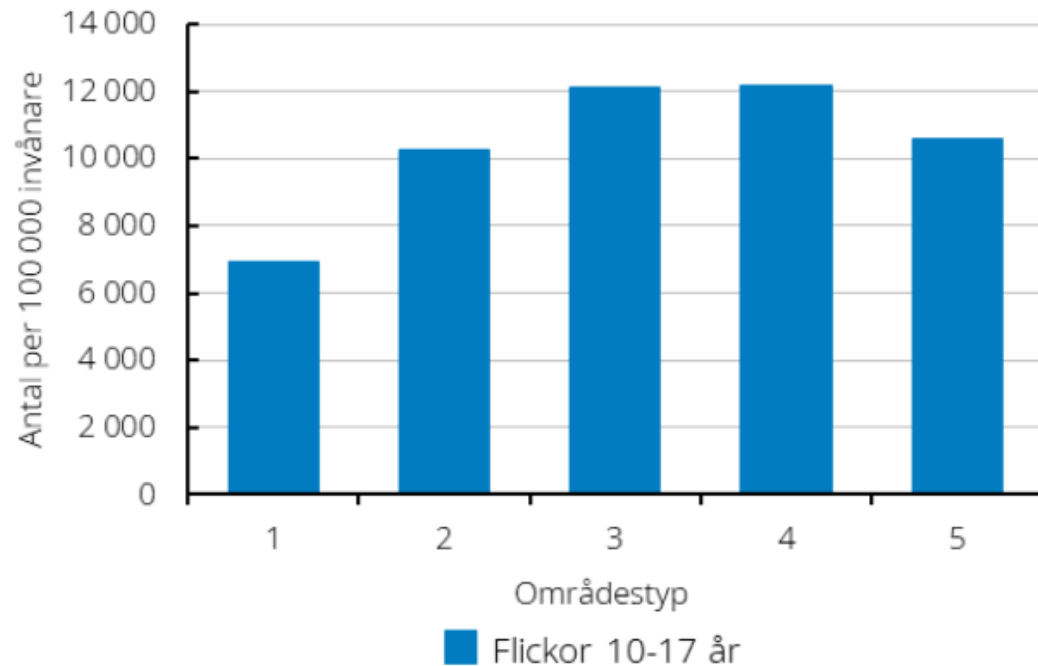
Diagnostik och läkemedelsbehandling vid ADHD. Artikelnummer:
2023-11-8862 Publicerad: www.socialstyrelsen.se, november 2023

ADHD – ökning av diagnoser eller diagnosglidning?

- **Utveckling av diagnossystemen:** exempelvis DSM-III: debut av symptom innan 7 års ålder ([APA, 1980](#)) ->DSM-5 debut innan 12 års ålder ([APA, 2013](#))
- **Bättre kunskap, ADHD hos flickor upptäcks i allt större utsträckning MEN:**
- **Diagnosen ställs på färre symtom/lindrigare funktionspåverkan**
Rydell M et al: Has the attention deficit hyperactivity disorder phenotype become more common in children between 2004 and 2014? Trends over 10 years from a Swedish general population sample. J Child Psychol Psychiatry. 2018 Aug;59(8): 863-871
- **Ojämnlik fördelning i olika socioekonomiska grupper** där gruppen som visar störst ökning i över medelklass

Socioekonomiska skillnader

Andelen barn som får vård för psykisk ohälsa i olika socioekonomiska områdestyper

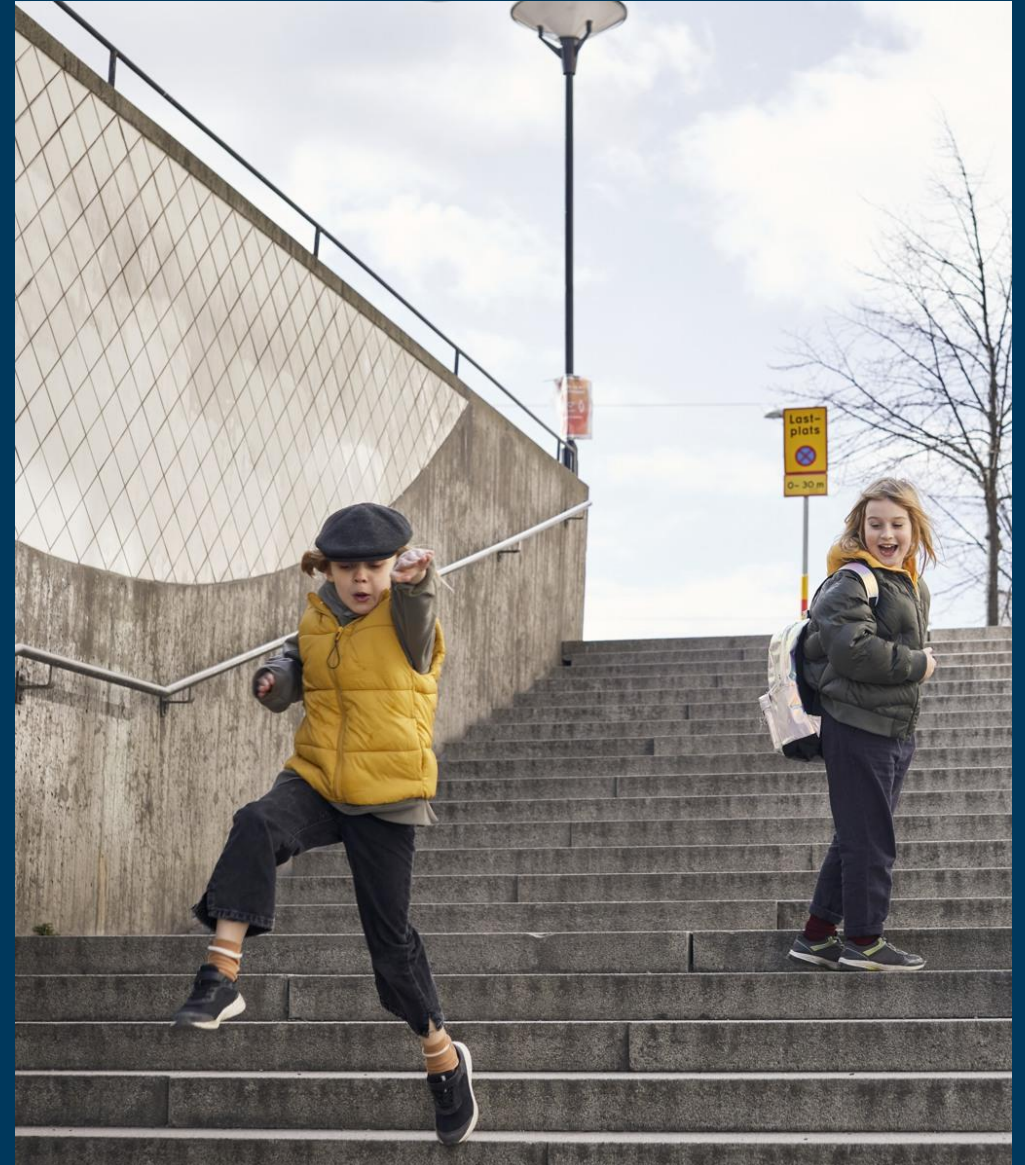

1 – Områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar ->5 – Områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar

Förekomst av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna:

Aspekter av socioekonomiska utmaningar och förutsättningar Socialstyrelsen, maj 2024, 2024-5-9083

3. Behandlingsprinciper- stegvis vård

Behandling:

Stegvis vård!

- psykopedagogik, kunskap, samverkan
- sömnhygien, behandla eventuell samsjuklighet
- skolanpassning
- medicinering

Denna webbplats vänder sig till läkare

Läkartidningen

DEBATT

1 KOMMENTARER

Oroväckande att ADHD-läkemedel sätts in utan att tidiga insatser gjorts

»Många rapporterade att patienterna ofta endast får farmakologisk behandling.«

För SFBUP:s styrelse

Susanne Buchmayer, ordförande; specialist i barn- och ungdomspsykiatri, PhD**Carl-Magnus Forslund**, vice ordförande; specialist i barn- och ungdomspsykiatri**Linda Halldner Henriksson**, vetenskaplig sekreterare; specialist i barn- och ungdomspsykiatri, PhD**Anne-Katrin Kantzer**, ledamot; specialist i barn- och ungdomspsykiatri, PhD**Cecilia Månsson**, ledamot; specialist i barn- och ungdomspsykiatri**Jonas Nilsson**, ledamot; specialist i barn- och ungdomspsykiatri**Maria Unenge Hallerbäck**, tidigare vetenskaplig sekreterare, adjungerad; specialist i barn- och ungdomspsykiatri, PhD

Debatten kring ökningen av antalet barn med diagnosen ADHD har under det senaste halvåret varit minst sagt intensiv. Den stundtals polariserade diskussionen har fokuserat på diagnostik och på rimligheten i prevalenssiffrorna. Som barn- och ungdomspsykiatrer anser vi att frågan är mer komplex än så. Vi hyser även en oro kring behandlingen av ADHD.

Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri (SFBUP) genomförde under sommaren 2024 en enkätundersökning med syfte att efterfråga medlemmarnas syn på diagnostik och behandling av ADHD. Enkäten skickades ut via mejl till samtliga 554 medlemmar i SFBUP [1]. Totalt erhöles 182 svar från 25 ST-läkare i barn- och ungdomspsykiatri, 138 Bup-specialister, 12 andra specialister och 7 i kategorin »annan«.

Vikten av tidiga insatser vid ADHD-liknande symtom poängteras i Socialstyrelsens nationella riktlinjer [2]. Tidiga insatser rekommenderas på alla nivåer, från insatser i skola, socialtjänst och primärvård redan innan en eventuell utredning av misstänkt ADHD görs till insatser nå

Tack!

anne-katrin.kantzer@socialstyrelsen.se

